

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním právnických osob

Právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob je účinná od 1. 1. 2012. Přestože se zdá, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim [1] (dále jen „ZTOPO“) je součástí našeho právního řádu již relativně dlouhou dobu, zatím to nestačilo k vytvoření jakékoliv rozhodovací praxe spojené s nároky na náhradu škody za nezákonné trestní stíhání právnické osoby. To samozřejmě zahrnuje též nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

Z žádných veřejných zdrojů, ani z důvodové zprávy neplyne[2], že by se diskutovala otázka, jaká rizika státnímu rozpočtu hrozí, pokud se ukáže, že trestní řízení bylo nezákonné, což přináší řadu nejasností a problémů. Tento příspěvek má za cíl na některé z nich poukázat.

Z našich dosavadních poznatků vyplývá, že soudci rozhodující tyto případy v I. stupni zatím nemají zcela jasno, na základě jakých vodítek a jakým způsobem rozhodovat o těchto nárocích. Lze vyzorovat, že v rámci odborné veřejnosti převažuje názor, že soudy rozhodující o náhradách za nezákonná trestní stíhání a zejména v rámci rozhodování o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, se chovají rozpočtově protekcionisticky. Tato praxe ochrany veřejných financí se z určitého úhlu pohledu může jevit jako morálně diskutabilní, neboť v jejím důsledku dochází k přiznávání náhrad a přiměřeného zadostiučinění v částkách, které neodpovídají závažnosti zásahů do života poškozených. Jako příklad tohoto přístupu lze aktuálně označit medializovaný případ vysoce postaveného představitele příspěvkové organizace společnosti Ředitelství silnic a dálnic pana M.H.. Ten byl v důsledku nezákonného postupu orgánů činných v trestním řízení veřejně označen za sexuálního devianta, přičemž toto obvinění se ukázalo jako vykonstruované. Následně pan M.H. obdržel jako přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu částku ve výši 250.000,- Kč. Řada čtenářů bude jistě považovat takovou částku za velmi neuspokojivou ve srovnání s tím, co musel tento poškozený a jeho rodina zažít a ve srovnání se stigmatem, které to na něm v životě zanechá.

V rámci zpracování tématu tohoto článku jsme si položili otázku, co by mělo být bráno v potaz při rozhodování o výši přiměřeného zadostiučinění, pokud by podobně vykonstruované obvinění bylo realizováno vůči známé právnické osobě, závislé na přízni spotřebitelů. Při rozhodování o nárocích na přiměřené zadostiučinění za vzniklou imateriální újmu u právnických osob a zejména při rozhodování o výši poskytnutého přiměřeného zadostiučinění, bude určitě existovat dilema, zda vycházet z rozhodovací praxe týkající se fyzických osob, nebo například v rámci zásady vycházení z typově blízkých případů, pokud neexistuje žádná judikatura, se soudy v některých případech přikloní k rozhodování podle judikatury soudů v otázkách ochrany osobnosti, nebo ochrany proti nekalé soutěži apod.

Nároky vznikající v důsledku nezákonného trestního stíhání

Pokud právnické osobě vznikla škoda/újma v důsledku nezákonného rozhodnutí v trestním řízení, tedy pokud bylo v trestním řízení již pravomocné rozhodnutí (zpravidla usnesení o zahájení trestního stíhání) pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem nebo pokud jí vznikla škoda/újma v důsledku nesprávného úředního postupu v rámci trestního řízení, může se právnická osoba domáhat náhrady škody a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu podle zákona č. 82/1998 Sb.[3], (dále jen „zákon o odpovědnosti za škodu“). Právnická osoba může dle této právní úpravy uplatňovat více nároků, typicky bude uplatňovat nárok na náhradu škody spočívající v nákladech na obhajobu, náhradu škody spočívající v ušlém zisku a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

V rámci tohoto článku nás zajímá primárně nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. Náklady na obhajobu nebudou vyvolávat žádné zásadní sporné otázky. Nárok na náhradu škody spočívající v ušlém zisku problematický je, neboť se velmi složitě prokazuje a zpravidla je třeba znaleckého zkoumání. Aby bylo možné nárok vyčíslit, je třeba mít relevantní vzorky dat, což bude komplikované tam, kde zásah je intenzivní, ale trvá krátkou dobu. Paradoxně tak bude snazší nárok prokázat tam, kde dojde k likvidaci podnikání právnické osoby v souvislosti s trestním řízením. Složitější pozici v rámci dokazování budou mít také společnosti závislé na přízni spotřebitelů, neboť ti jim zpravidla nesdělují, proč si například zakoupili jogurt jedné značky na úkor jogurtu jiné značky. Souvislost poklesu tržeb s trestním řízením se bude prokazovat velice složitě. Nejsložitější situace pro poškozeného však nastane v rámci uplatňování nároku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění.

Rozdíl následků nezákonného trestního stíhání u fyzických a právnických osob

„Osoby právnické jsou právním, tedy abstraktním a normativním modelem typových organizačních útvarů odlišných od člověka, které český právní řád upravuje jako osoby v právním smyslu, resp. které jsou zákonem uznány jako osoby v právním smyslu. Osoby fyzické jsou právním, tj. abstraktním a normativním odrazem člověka (lidské bytosti) s jeho biosociální a mravní charakteristikou.“[4] Od znaků tohoto výslovného rozlišení osob v občanském zákoníku se odvíjí i následky nezákonného trestního stíhání, které mohou být fyzické nebo právnické osobě způsobeny. Mezi následky, imateriální újmu, které mohou být fyzické osobě způsobeny nezákonným rozhodnutím v trestním řízení nebo nesprávným úředním postupem v trestním řízení patří například porušení práva na zachování lidské důstojnosti, na osobní čest, dobrou pověst, na ochranu jména[5], na ochranu soukromí, vznik újmy na zdraví, omezení osobní svobody, narušení partnerského života. Právnické osobě může být z výše uvedeného způsobeno „pouze“ porušení práva na ochranu názvu, dobré pověsti a soukromí, avšak důsledky daného porušení mohou být (materiálně vyjádřeno) mnohem závažnější než u fyzické osoby. V případě zásahu do ochrany názvu, dobré pověsti a soukromí, musí často právnická osoba vynaložit mnohem větší náklady, aby pokud možno zamezila následkům tohoto zásahu, které pro ni mohou být likvidační.

Konkrétnější projevy porušení práva na ochranu názvu, dobré pověsti a soukromí u právnické osoby mohou mít podobu ochromení růstu právnické osoby, ztráty ratingu u bank, ztráty zákazníků, zaměstnanců i obchodních partnerů, nejistotu ohledně její budoucnosti, vynaložení značných finančních prostředků ke zmírnění následků apod. Všechny tyto negativní dopady nezákonného trestního stíhání mají vliv na existenci nároku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu právnické osobě a následně na její výši. Tento závěr vyplývá z judikatury ESLP: *„Jiná, než materiální újma opravdu může v případě takové společnosti zahrnovat více či méně objektivní a subjektivní prvky. Mezi ně je nutno počítat pověst podniku, ale rovněž nejistotu v plánování a rozhodnutí, která má přijmout, potíže způsobené samotné správě podniku, jejichž důsledky se nehodí pro přesný výpočet, a konečně, i když v menší míře úzkost a nepříjemnosti, kterým byli vystaveni členové řídicích orgánů společnosti.“*[6]

Nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu

Rozhodování o nároku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu se řídí § 31a zákona o odpovědnosti za škodu. Zadostiučinění se poskytuje v penězích, jestliže nemajetkovou újmu není možno odčinit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostatečné. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo. Jak již bylo naznačeno v úvodu příspěvku, v České republice neexistuje žádná významná rozhodovací praxe týkající se poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu za nezákonné trestní stíhání právnických osob.

Rozhodující orgán by měl dle obecné judikatury k této otázce dodržovat tato pravidla. V první řadě je vždy nutné každý případ posuzovat individuálně a komplexně, bez zobecňování. K tomu poté přistupuje pravidlo, že pro existenci nároku na přiměřené zadostiučinění je třeba posuzovat povahu věci, délku zásahu do právní sféry žadatele a následky v osobní sféře žadatele (tzv. „after-effects“).^[7] Jsme přesvědčeni, že tato pravidla je nutné vykládat s přihlédnutím ke specifikům existence právnické osoby a zejména k důsledkům zásahů, které do její právní sféry může nezákonné trestní stíhání přinést. Domníváme se, že k právnické osobě jako entitě, která pod sebou může sdružovat jednu osobu, ale také tisíce zaměstnanců, je třeba přistupovat odlišně s ohledem na její specifika a nelze posuzovat všechny právnické osoby stejně. Například k právnické osobě, která byla založena za účelem páchaní trestné činnosti, je třeba přistupovat jinak než k právnické osobě, kde se jeden ze stovek zaměstnanců dopustil (mohl dopustit) trestněprávně relevantního jednání. Máme za to, že postupovat individuálně bude nutné i při zásahu do pověsti právnické osoby, kdy výše újmy při zásahu do právní sféry jednočlenné společnosti je kvalitativně i kvantitativně odlišná od zásahu do právní sféry společnosti působící na trhu desítky let se stovkami zaměstnanců. Dle našeho přesvědčení nelze při poskytování přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu přehlížet postavení právnické osoby na trhu nebo k její známost v rámci veřejnosti.

Jedním z kritérií při posuzování existence nároku na přiměřené zadostiučinění je délka zásahu do právní sféry žadatele. U fyzických osob se aplikuje pravidlo, že krátké trestní stíhání prakticky zásah do právní sféry nezpůsobuje a teprve s přibývajícím délkou nezákonného zásahu dochází ke zvyšování závažnosti zásahu. Dle našeho přesvědčení nelze takový postup přímo úměrně aplikovat bez dalšího na právnické osoby v tom smyslu, že pokud trestní řízení trvá v rádech měsíců, je způsobená nemajetková újma zanedbatelná. Zásadní význam pro zásah do sféry právnické osoby představuje zahájení trestního stíhání a jeho podstata. Podstatná je například prvotní reakce bank, věřitelů a veřejnosti atd. Kupříkladu z hlediska medializace lze nejsilnější zásah pozorovat v průběhu prvních měsíců trestního stíhání a postupem času spíše mediální zájem a celková povědomost veřejnosti klesá. Podobně se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011: *„Délka trestního stíhání však na druhou stranu, zejména v případě uvádajícího zájmu společenského prostředí o daný případ, nemusí mít nutně za následek narůstající dotčení integrity poškozeného a mohlo by být v takových poměrech uvažováno o poklesu intenzity újmy v průběhu plynutí času. Zajisté je vždy na místě porovnávat vliv tohoto kritéria s ostatními a nečinit z něj mechanicky určující hledisko.“* V dnešní době postačuje zahájení trestního stíhání ke zničení pověsti právnické osoby a není ani nezbytné, aby trestní řízení přešlo do další fáze. Bez ohledu na to, zda je trestní stíhání nezákonné, již jeho zahájením dochází ke společenskému odsouzení a k významnému zásahu do důvěryhodnosti právnické osoby.

Rozhodování o nároku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu

Jak jsme již uváděli výše, rozhodující soudy budou v rámci řešení otázky výše poskytování přiměřeného zadostiučinění pro právnické osoby hledat jiná dřívější rozhodnutí, ze kterých budou vycházet. Jedná se o pravidlo stanovené opakovaně Nejvyšším soudem, když z důvodu chybějící

judikatury je vhodné v souladu s principem legitimního očekávání použití dřívějších rozhodnutí, která jsou skutkově obdobná („v rámci posouzení požadovaného nároku by mělo být provedeno srovnání s jinými případy odškodňování nemajetkové újmy vzniklé v důsledku porušení stejných práv, a není-li jich pak i porušení jiných práv, bude-li zřejmé, že oba případy vykazují pro rozhodnutí soudu významné množství jednotlivých prvků.“[\[8\]](#)).

Dle našeho názoru nelze přijmout tezi, že zásah do právní sféry jedné fyzické osoby je srovnatelný se zásahem do právní sféry právnické osoby a je proto třeba vycházet ze stejných částek pro právnické osoby, jako pro osoby fyzické. Samozřejmě, že nezákonným trestním stíháním zničený život fyzické osoby je osobní tragédií. Neoprávněné a nezákonné poškození právnické osoby však může znamenat ve svém důsledku zásah do života desítek zaměstnanců, akcionářů a dalších osob na takovou právnickou osobu navázaných. Úsilí a náklady na nápravu dobrého jména a pověsti právnické osoby mohou být mnohdy nesrovnatelné v porovnání s reputací fyzické osoby, kdy samozřejmě platí i obráceně, že v některých aspektech má zásah vůči fyzické osobě větší intenzitu, zejména pokud bude spojen s omezením osobní svobody. Dle našeho názoru by soud při rozhodování o výši zadostiučiněné neměl automaticky aplikovat judikaturu vztahující se na práva fyzické osoby na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu podle zákona o odpovědnosti za škodu.

Část výše uvedených následků nezákonného trestního stíhání lze podřadit pod zásah do osobnostních práv chráněných Listinou základních práv a svobod – zejména do práva na ochranu dobré pověsti, jména právnické osoby a na ochranu soukromí. To vyplývá i z nálezů Ústavního soudu ČR ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. IV. ÚS 428/05, který uvedl, že v případě nezákonného trestního stíhání vždy dochází k omezení souhrnu osobnostních práv, jejichž součástí jsou vyjmenovány v čl. 10 Listiny základních práv a svobod. Jsme přesvědčeni, že je proto vhodné v rámci konkrétních případů jako pomocný ukazatel aplikovat také civilní judikaturu k ochraně dobrého jména právnické osoby. Vedle toho je též příhodné užití právní úpravy týkající se poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu podle § 2951 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. V tomto směru by byla také na místě odborná debata nad možností aplikovat určité principy z judikatury vztahující se k poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu v rámci nekalé soutěže. Při bližším srovnání lze vyzorovat některé podobnosti, neboť zásah do právní sféry právnické osoby nezákonným trestním stíháním lze v řadě aspektů srovnat se zásahem způsobeným nekalosoutěžním jednáním. Primárně se jedná o poškození dobrého jména a pověsti v očích široké veřejnosti, spotřebitelů, obchodních partnerů, bank a orgánů státní správy a samosprávy, vnesení nejistoty ohledně budoucnosti právnické osoby, alokace osob za účelem zmírnění následků nezákonného zásahu apod. Na jedné straně samozřejmě je odlišné samotné škodné jednání a jeho cíl, nicméně následky mohou být v řadě případů dost podobné a lze tak poukázat na to, že při srovnatelných následcích by měla také odpovídat srovnatelné přiměřené zadostiučinění.

K tomu je třeba poukázat na to, že přiměřené zadostiučinění má plnit nejen funkci satisfakční, ale mělo by mít vůči orgánům činným v trestním řízení také preventivní a výchovnou funkci, stejně jako částečně funkci sankční. Je nutné, aby si orgány činné v trestním řízení uvědomovaly, jaký zásah do existence právnické osoby může zahájení trestního stíhání způsobit. S tímto rizikem by měly orgány činné v trestním řízení pracovat v rámci svého rozhodnutí o tom, zda je jejich rozhodnutí o zahájení trestního stíhání dostatečně podložené. Tato výchovná funkce vůči orgánům činným v trestním řízení však bude fungovat až ve chvíli, kdy bude Ministerstvo spravedlnosti aktivně zjišťovat, zda nedošlo k pochybení konkrétních osob vystupujících jménem orgánů činných v trestním řízení a uplatňovat institut tzv. regresních úhrad. Smyslem tzv. regresivních úhrad je právě zajistit, aby důsledky způsobené škody či nemajetkové újmy dopadly na ty subjekty, jež ji skutečně způsobily svou činností, či nečinností, ačkoliv prvotně škodu nahradil nebo poskytl zadostiučinění

za nemajetkovou újmu stát.[9]

Závěr

Je na soudech, aby svým rozhodnutím určily spravedlivé zadostiučinění za vzniklou újmu. Pokud dojde na základě nezákonného trestního stíhání k podstatnému zásahu do sféry právnické osoby a vznikne nemajetková újma, je třeba ji odčinit. Jak jsme se pokusili naznačit v tomto článku, povaha zásahů a následků nezákonného rozhodnutí v trestním řízení nebo nesprávného úředního postupu v rámci trestního řízení, je u právnických osob podstatně odlišná než u fyzických osob. Domníváme se, že by soudy měly zvolit při svém rozhodování přístup, kdy skutečně vezmou do úvahy veškeré okolnosti případu, míru svévole a nezákonnosti na straně orgánů činných v trestním řízení, závažnost zásahu do sféry právnické osoby a tomu bude odpovídat také poskytnuté zadostiučinění. Z důvodů, které jsme uvedli v tomto článku se domníváme, že obhajitelná není mechanická aplikace judikatury týkající se poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu za nezákonné trestní stíhání fyzických osob. Pokud by totiž docházelo k přiznávání přiměřeného zadostiučinění za závažné a zásadní zásahy vůči právnickým osobám v řádech desítek tisíc či nižších stovek tisíc korun, pak by se v zásadě z odškodňovacích řízení stávala řízení pouze principiální a morálně-satisfakční, neboť náklady na uplatnění nároku a jeho prokázání zahrnující náklady na právní služby, dosáhnou v každém takovém řízení desítek tisíc korun a mohou převyšovat poskytnuté přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu.

Mgr. Klára Pelclová,
advokátní koncipientka

Mgr. Jan Staněk, LL.M.,
advokát

advokátní kancelář
tdpA

[Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533
Fax: +420 270 005 537
e-mail: info@tdpa.cz

[1] Zákon č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

[2] Důvodová zpráva k zákonu č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

[3] Zákon č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

[4] Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.

[5] Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3183/15.

[6] Rozsudek ESLP ze dne 6. 4. 2000 ve věci Comingersoll S.A. proti Portugalsku, stížnost č. 35382/97.

[7] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011, Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 3. 2018, sp. zn. II ÚS 2175/16.

[8] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014.

[9] Frumarová, K. Náhrada škody a nemajetkové újmy způsobené nezákonnou nečinností veřejné správy. Správní právo, 2012, roč. XLV, č. 4, s. 217.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)

- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)